

ויקהל-פקודי

מר שלכן ב' ויקהל לא הקדים משה ה' ארון והכפורת, להורות שמעתה עיקר ה' חפץ במשכן אינו השראת השכינה אלא הכפרה על חטאים כו':

וכדי לשלול סברא זו מבאר, שטעם השינוי ש' משה הקדים בפרשת ויקהל את המשכן כו' וכן עשה בצלאל" הוא „לפי שהוא הראוי לקדם במעשה", שזוה מובן, שגם לאחר חטא העגל נשאר ענינו ה' עיקרי של המשכן היותו „מקום מנוחת השכינה שהוא הארון".

וכן מובן מדברי הרמב"ן בריש פרש' תנו (פ' ויקהל), שציווי זה „יתכן שהי' זה ביום מחרת רדתו ואמר לכולם ענין ה' משכן אשר נצטווה בו מתחלה קודם שבור הלוחות, כיון שנתרצה להם הקב"ה ונתן לו הלוחות שניות כו' הנה חזרו לקדמותם ולאחבת כלולותם ובידוע שתהי' שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה כמו שאמר ויעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ולכן צוה אותם משה עתה ככל מה שנצטווה מ' תחלה".

אמנם לדעת הרמב"ם עיקר ענין ה' משכן ועיקר מצותו הוא כמ"ש בתחילת הל' בית הבחירה¹, „מ"ע לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין

א. כתב הרמב"ן בפירושו על התורה (ר"פ תרומה): „עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כמו שאמר ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת על כן הקדים הארון והכפורת בכאן (בפ' תרומה) כי הוא מוקדם במעלה כו', אבל משה הקדים בפרשת ויקהל את המשכן ואת אהלו ואת מכסהו וכן עשה בצלאל לפי שהוא הראוי לקדם במעשה".

ולכאורה יש לומר בביאור דבריו: ל' דעת הרמב"ם² ה' ציווי הקב"ה למשה על עשיית המשכן (בפ' תרומה) לפני חטא העגל וציווי משה לישראל (בפ' ויקהל) ה' אחר החטא וסליחתו למחרת יוה"כ פ', וכיון שכן ה' מקום לפרש דבציווי ה' למשה הקדים הארון והכפורת כי לפני חטא העגל ה' עיקר המכוון בבנין המשכן לצורך השראת השכינה, והו"ע הארון וה' כפורת, אבל אח"כ כשחטאו בעגלי ה' תוכן המשכן בשביל הכפרה על חטא ה' עגל, שזהו בעיקר על ידי העבודה ב' משכן, הקרבת הקרבנות, ולכן אפשר לו-

(1) ראה גם תנחומא פרשתנו (ויקהל) ז. וראה

שם ו. שמור פ"ג, ב. ועוד.

(2) תרומה כה, כב.

(3) לה, יא ואילך.

(4) לו, ח ואילך.

(5) ריש פרשתנו (ויקהל).

(6) וכדעת זח"ב קצה, א.

(7) ראה חזקוני משה להחזקת תרומה (שם, י')

ומלבי"ם שם, שמבארים השינוי ע"פ הניל, דעשייתו היתה אחר חטא העגל.

(8) בס' חמדת ישראל (קונטרס נר מצוה ס"ו

מ"ע כ) מבאר כן, ומתיר ע"פ הסתירה בדברי הרמב"ן, דכיון שהרמב"ן מודה דכל תכלית בנין המשכן ה' בעיקר הארון אי"כ מדוע מנה עשיית

הארון וכפורת מצוה בפ"ע (שם בהשגותיו לסהמ"צ להרמב"ם מ"ע לג), מלבד מצות בנין ביהמ"ק (שם מ"ע כ). אבל ע"פ מ"ש בפנים בפירוש הרמב"ן אא"פ פרש כן, ראה לקו"ש ח"א ע' 118 ואילך ובהערה 25 שם.

(9) תרומה שם, ח.

(10) וכן בסהמ"צ שם (מ"ע כ). וראה שם שרש

יב.

השכינה הייתה במקום המקדש עצמו, שהרי הקב"ה אינו בגדר מקום, כי אם שִׁי מקום המקדש הוא מוכשר שיעבור על ידו גילוי הקב"ה [עד"מ¹⁸ שאין הנבואה שורה אלא בא"י, שנבואה היא השגה בבחי' ראי' רוחנית שאין הדבר הנראה בגדר מקום, ואעפ"כ אין ראי' זו מתגלה לנביא אלא בא"י בלבד], והוא ע"ד כתיבת שכל ע"י אצבעות היד שהשכל אינו מאיר ושורה ביד – כי אצבעות היד אין להם שייכות לשכל, אלא שהיד היא רק אמצעי שעל ידה עובר ונמשך השכל. ואע"פ שאפשר להעביר השכל רק ע"י אצבעות היד ולא ע"י אצבעות הרגל, שרק היד מוכשרת לזה, מ"מ, ה"ד עצמה אינה משגת השכל.

ודעת הרמב"ן¹⁹ היא שהשראת השכינה בביהמ"ק הייתה באופן של התלבשות, שִׁי הגילוי ה"י במקום המקדש עצמו, וע"ד משכן השכל במוח, שהשכל מלוכש במוח והמוח משיג את השכל.

והיינו שלדעת הרמב"ם²⁰ הייתה השראת השכינה בביהמ"ק בדרך מעבר²¹ ואינה שייכת למקום המקדש עצמו, ולדעת ה' רמב"ן – הייתה באופן של התלבשות²² במקום המקדש.

(18) הובא בדרושים הנ"ל.

(19) ראה בדרושים הנ"ל, שהובא שם הרמב"ן הנ"ל דסוף פרשתנו (פקודי), ודברי הרמב"ן בשער הגמול "בענין עד גון התחתון" – "גם המקום ההוא נכבד מכל שאר מקומות העולם השפל כו' וע"כ יראו בו מראות אלקי' משאר מקומות הארץ כאשר אנתנו מאמינים שא"י וירושלים כו' וכ"ש בהמ"ק כסא ה' וכענין שנאמר (ויצא כח, ז) מה נורא המקום הזה אין זה כ"א בית אלקי' וזה שער השמים תלה נבואתו הבאה אליו כו' מן המקום ההוא כו' כלימוד משה בסיני כענין שכתוב (תרומה כה, מ) אשר אתה מראה בהר".

(20) בהחלוק דמעבר והתלבשות – ראה תניא קרא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנח, א). לקו"ת מסעי פט, ב. ובארוכה ד"ה יין ושכר (אוה"ת שמיני כרך ב' ע' תסח ואילך).

אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש²³.

ב. והנה בהמשך דבריו בר"פ תרומה מבאר הרמב"ן ענין השראת השכינה ב־משכן: "וסוד המשכן הוא שיהי' הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר וכמו שנאמר שם²⁴ וישכן כבוד ה' על הר סיני וכתיב²⁵ הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו וכן כתיב במשכן²⁶ וכבוד ה' מלא את המשכן והזכיר במשכן שני פעמים²⁷ וכבוד ה' מלא את המשכן כנגד את כבודו ואת גדלו". ובסוף פרשתנו (פקודי) כתב: "וכבוד ה' מלא את המשכן כי תוכו מלא הכבוד כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן כענין שנאמר בהר סיני²⁸ אל הערפל אשר שם האלקים".

ומבואר בספרים²⁹, דכוונתו בזה לבאר גדר השראת השכינה במשכן וכן ב־ביהמ"ק (וכמו שהביא שם גם כמה פסוקים בנוגע לביהמ"ק) – שיש בזה ב' דיעות:

לדעת הרמב"ם³⁰ אין לומר שהשראת

(11) ביאור מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן (ולשי' תתייה) – ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 116 ואילך. ועוד.

(12) משפטים כד, טז.

(13) ואתחנן ה, כא.

(14) סוף פרשתנו (פקודי) מ, לד-לה.

(15) יתרו כ, יח.

(16) אוה"ת ויצא קצת, א ואילך. ביאורו³¹ להצ"צ

ויצא ע' קג ואילך. סה"מ תר"ל ע' סג ואילך. ועוד [והובא במקומות הנ"ל מעבודת הקודש ח"ג פנ"ה. כוורי מאמר ב ס"ה, ס"י וס"ד. עיקרים מאמר ב פ"ז. ועוד]. וראה גם סה"מ פר"ת ע' קפד ואילך. תרפ"ז ע' פג ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 141 ואילך.

(17) מ"ג ח"א פכ"ה [וכ"ה דעת הרס"ג (הא' מונות והדעות מאמר ג פ"י. וראה גם שם מאמר ב פ"ח). הריד"ק (ראה פירושו עה"פ מ"א ת, כז), ועוד – כהובא בדרושים שבהערה הקודמת].

(*) כ"ה בדרושים שם. ובדפוס שתח"י הוא בפ"א.

ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל" (ו') ממשיך, "והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כו").

ונמצא שגם לדעת הרמב"ן עיקר השראת השכינה במקדש אינה אלא בשביל ישראל²¹, אלא שפלוגתתם היא, שלדעת הרמב"ם עיקר ענין המקדש הוא בשביל העבודה דבני²² (הקרכת קרבנות כו), ואי-לו לדעת הרמב"ן, עיקרו הוא בשביל השראת השכינה בישראל.

זאת ועוד: נתבאר במ"א²³ בנוגע לפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בעיקר תכלית המקדש, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", אלא שהרמב"ם בספר הלכה שלו (וכן בספר המצות) – שגדרה של הלכה הוא הציווי להאדם – מדבר בתוכן ענין המצוות ש-נצטוו ישראל לעשות בביהמ"ק, והרמב"ן מדבר בענין וחפץ אשר בהמשכן עצמו, שהוא ושכנתו, השראת השכינה שהיתה בו מלמעלה, וזה ה' בעיקר ע"י הארון.

וע"פ הנ"ל שב' הפלוגתות תלויות זב"ן, מסתבר לומר, שגם בהפלוגתא הב' אם השראת השכינה היתה בדרך מעבר או בדרך התלבשות, הרי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

ד. ויש לומר הביאור כזה, בהקדם ה' מבואר בזה²⁴ דההתקשרות דישראל

ג. והנה מזה שברמב"ן מבאר ענין השראת השכינה (כבוד ה') באופן של התלבשות בהמשך לדבריו דעיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, מסתבר, דשיטתו בגדר מטרת ה' משכן ושיטתו באופן השראת השכינה בו תלויות זב"ן. וגם הרמב"ם דפליג עליו בכ' ענינים אלו, מסתבר ששיטתו בשניהם מיוסדת על אותו הדבר.

ויש לבאר קשר הענינים, ובפשטות:

הרמב"ן כ' ד"ע עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה (שהוא הארון), לפי שס"ל דהשראת השכינה במקדש אינה בדרך מעבר, אלא בדרך התלבשות במקום המקדש עצמו, ולכן שייך לומר דעיקר החפץ הוא מקום מנוחת השכינה, כי זה שייך לגוף מקום המקדש:

משא"כ הרמב"ם ש' דעיקר מצותו של עשיית המשכן הוא להקרכת קרבנות ואילו תהי' הליכה לרגל, לשיטתו אזיל, דהשראת השכינה במקדש היא רק דרך מעבר, שאינה שורה במקום המקדש עצמו, ורק שמקום המקדש הוא מוכשר שעל ידו יהי' גילוי השכינה לישראל²⁵ שבאו לשם, ועל ידו עובר הדיבור והנבואה למשה וכמ"ש "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת".

אבל אין זה ביאור מספיק, שהרי גם לדעת הרמב"ן השראת השכינה במקדש אינה מצד מקום המקדש עצמו, אלא זהו בשביל ישראל, וכפי שהאריך הרמב"ן²⁶, דלאחר מ"ת "וישראל קבלו עליהם לעשות כל מה שיצום כו" מצתה הנה הם לו לעם כו' גוי קדוש והנה הם קדושים ראויים שיהי' בהם מקדש להשרות שכינתו בניהם ולכן צוה תחלה על דבר המשכן שיהי' לו בית בתוכם מקדש לשמו ושם

(23) להעיר מרמב"ן תצוה כט, מו. כחיי שם.

כחיי ס"פ שלה.

(23) לקו"ש ח"ד ע' 1346 הערה 24.

(24) ח"ג עג, א. וראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"י (ח"ג ע' תקלה), שיש בזה ב' אופנים: א) דגליא דישראל מתקשר בסתים דישראל וסתים דישראל בגליא דתורה כו', וגליא דקביה בסתים דקוב"ה, ב) גליא דישראל מתקשרת בגליא דקוב"ה ע"י גליא דאורייתא, וסתים דישראל מתקשרת בסתים דקוב"ה ע"י סתים דאורייתא, וכמ"ש בפנים.

(21) ראה גם חינוך מצוה צה.

(22) בר"פ תרומה.

מבאר סודות התורה, קאי ע"ד „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“ בבחי' סתים – ה' קשר שבין סתים ד'ישראל לסתים ד'קוב"ה, וקשר זה לא נעשה על ידי מעשיהם ופעולתם של ישראל, אלא בעצם הקמת המשכן והמקדש בתוך בני ישראל.

ויש לומר, שב' פרטים אלה קשורים עם שני מקומות שונים במשכן עצמו: הקשר הגלוי שיך למקום הגלוי שב-מקדש, מקום העבודה – העזרה וההיכל; והקשר הסתום שיך למקום הסתום ב-מקדש, קדש הקדשים, שאינו מקום עבודה ואין נכנסים שם כל השנה כולה (רק כה"ג ביום הכפורים בלבד)²⁷, ובו גופא – ב' ארון, שלא ה' בו עבודה²⁸, וכל ענינו הוא מקום מנוחת השכינה.

ה. ע"פ הנ"ל יש לבאר עוד פרט לפי דעת הרמב"ן בנוגע לבית שני, דלכאורה צ"ע: מאחר שלא ה' בו ארון, הרי חסר בעיקר החפץ שבמקדש, מקום מנוחת שכינה, שהוא הארון?

זאת ועוד: ארז"ל²⁹ דמ"ש³⁰ „גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון“, פירושו, שבית המקדש השני ה' גדול יותר בבנין ובשנים מבית הראשון. ואינו מובן, כיון שבבית שני ה' חסרים בו ה' דברים³¹, ובראשם ה' חסר הארון שבו הוא „עיקר החפץ“ של המקדש, איך שיך להשוות בית שני לבית ראשון בבחי' ה'-מקדש שבו שענינו „ושכנתי בתוכם“, וכ"ש

וקוב"ה היא ע"י שבחי' גליא שבישראל מתקשרת בגליא דקב"ה וסתים ד'ישראל מתקשרת בסתים דקוב"ה.

ועד"ז הוא בנוגע ל„ועשו לי מקדש ו-שכנתי בתוכם“, שיש בו ב' דרגות אלו: א) „ושכנתי בתוכם“ – בגליא ד'ישראל, שהוא הקשר בין גליא ד'ישראל עם גליא ד'-קוב"ה, ב) „ושכנתי בתוכם“ – סתים ד'-קוב"ה בסתים ד'ישראל.

והחילוק ביניהם הוא: הקשר הגלוי שבין גליא ד'ישראל עם גליא דקוב"ה הוא דבר הנעשה על ידי פעולתם ועבודתם של ישראל, „ועשו לי מקדש“, בלשון ה' רמב"ם³² „לעבודה בו יהי' ההקרבה והב' ערת האש תמיד ואליה תהי' ההליכה והעלי' לרגל והקבוץ בכל שנה והוא אמרו ית' ועשו לי מקדש“: ואילו הקשר הסתום בין סתים דקוב"ה וסתים ד'ישראל נעשה על ידי המשכן והמקדש עצמו, והיינו שגם מי שלא בא למקדש להקריב ולא עלה לרגל – הרי בעצם היות המשכן והמקדש בתוך בני ישראל נעשה „ושכנתי בתוכם“, בתוך בני ישראל.

ויש לומר, שהם ב' הגדרים הנ"ל ב' השראת השכינה בהמשכן: הרמב"ם קאי בענין „ועשו לי מקדש שכנתי בתוכם“ כפי שהוא בגלוי, דהיינו הקשר ד'ישראל ו-קוב"ה הבא על ידי עבודתם, הקרבת קר' בנות ועלי' לרגל, והשראת השכינה (ושכנתי בתוכם) הקשורה בזה היא בבחי' גילוי שהרי באה על ידי מעשיהם ופעולתם של ישראל – והוא הקשר דגליא ש-בישראל עם גליא דקוב"ה:

ואילו הרמב"ן שכולל בפירושו „דברים נעימים לשומעים וליודעים חז"ל³³, ש-

(27) כלים ספ"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז

הכ"ב.

(28) ראה לקו"ש ח"ד ע' 7-1346 בהערות. וראה

צפע"נ עה"ת (ר"פ תרומה. פרשתנו (ויקהל) לז, א) דהארון לא ה' בגדר כלי שרת.

(29) ב"ב ג. סע"א ואילך.

(30) חגי"ב, ט.

(31) ימא כא, ב. ירושלמי תענית פ"ב ה"א.

ובכ"מ.

(25) סהמ"צ מ"ע כ.

(26) ל' הרמב"ן בפתיחתו לפירושו עה"ת (ב-

סופה).

ובמילא על קשר סתים ופנימי יותר שבין ישראל להקב"ה.

ודבר זה קשור ותלוי בדרגת בני ישראל בזמן בית שני: היות שבגלוי ה' אז מצבם של ישראל במדריגה תחתונה יותר בקיום התורה והמצוות ועבודת ה' בכלל, ומה גם שלא היו כל ישראל על אדמתם, שלא ה' "ביאת כולכם", הרי ההתקשרות שבין ישראל להקב"ה הוצרכה להיות גם בדרגא ובמצב של בני ישראל שבגלוי אין נראה בהם שייכות לקדושת המקדש, ועד לאלו שנמצאים בחוץ לארץ.

וזהו תוכן ענין גניזת הארון בקדה"ק, שאז היתה ההתקשרות שבין ישראל להקב"ה בבחי' סתים יותר מצד ישראל, ובמילא מובן שזה מגיע בבחי' סתים יותר למעלה.

ו. ועפ"י יש לבאר בעומק יותר השייכות שבין שיטת הרמב"ן ע"ד עיקר החפץ שבמקדש ושיטתו באופן השראת השכינה, וכן שיטת הרמב"ם בזה:

החילוק שבין המשכה בדרך מעבר להמשכה בדרך התלבשות בפשטות הוא³²: ענין ההתלבשות פירושו שהדבר המתלבש משתנה כפי הכלי שבו מתלבש, משא"כ המשכה בדרך מעבר היא נעלית יותר, שאינה מתצמצמת לפי אופן וגדר

וק"ו – לומר שהוא גדול ממנו בבנין ובשנים, דאיוה ערך יש לקיום הבית בשנים ובבנין לגבי עיקרו של ביהמ"ק שהוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון?

אלא, שענין "מנוחת השכינה שהוא הארון" עיקר גדרו הוא היותו סתום ונעלם, שמורה על הקשר הסתום שבין ישראל וקוב"ה, ולא הקשר הגלוי הנעשה על ידי עבודתם שבגלוי, ולכן בבית שני אף שלא ה' בו הארון באופן גלוי בקדה"ק, מ"מ ה' באופן של גניזה בקדה"ק גופא [וע"ד ד- איתא בגמרא³³ לחד מ"ד "ארון במקומו נגנז" וכמ"ש³⁴ "ויהיו שם עד היום הזה", וכפי שהאריך ברמב"ם³⁵ "בעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנוזו במקום שבנה שלמה"].

ונמצא שענין ושכנתי בתוכם, השראת השכינה השייכת לסתום דישראל, הרי בבית שני לא רק שלא ה' חסר בזה אלא ה' במעלה יתירה, כי זה גופא שהארון ה' באופן של גניזה בקה"ק³⁶ מורה על דרגא נעלמת וסתומה יותר בהשראת השכינה³⁷.

(32) יומא נג, סע"ב ואילך.

(33) מ"א ת, ח.

(34) רפ"ד דהל' ביהמ"ב. וראה בארוכה לקו"ש

חכ"א ע' 158 ואילך.

(35) ראה בארוכה לקו"ש שם (ס"ה ואילך). ב-

ביאור דברי הרמב"ם דגניית הארון היה חלק מבנין הבית וקה"ק, וכן נקבע מלכתחילה בבנין הבית. וראה בהמובא שם מתוס' הרא"ש להוריות יב, א. צפ"ע ע"ה הפטורות פרשתנו (פקודי), שזהו מה שאמר שלמה (מ"א ח, כא) ואשים שם מקום לארון.

(36) ואף שברז"ל הגיל (הערה 31) וביזמא (ט, סע"ב ואילך) איתא שלא ה' שריא שכינה במקדש שני, ומבואר בתניא (פ"ג. ור"ג. ע"ח שער מיעוט הירח (שער לו) פ"ב. לקו"ת ר"ס ט, ב. ובכ"מ) שדרגת השכינה שבבית שני היא למטה יותר (ה' תת' אה) מהגלילי שבזמן בית ראשון (ה' עילאה) [והמעלה שבבית שני שאז היו ישראל במדריגת בעלי תשובה

הוא מצד מעלת זיכור ועליית המטה ששייכת יותר למציאות העולם – ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 27 ואילך. 62 ואילך. ועוד.]

הרי זהו בגלוי, אבל בפנימיות הרי מזה גופא שהוא שייך לבעי' מובן שהוא אור עצמי יותר – ראה לקו"ש שם (ע' 27 ואילך) הערה 20, 26.

(37) וכן בסוף זמן בית ראשון שגנוז יאשיהו לא חרי שגלו שבט ראובן ושבת גד וחצי שבט מנשה – ראה ערכין לב, סע"ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ח.

(38) בהבא לקמן ראה בהנסמן בהערה 16, 20. סה"מ מלוקט ח"ה ע' קמא ואילך.

משא"כ הרמב"ן קאי בבחי' סתים ד' קוב"ה השורה בבניה"מ, הקשור עם סתום דישראל, דהיינו קשר שאינו נעשה על ידי עבודה אלא קשר פנימי וסתום יותר, מצד עצם השראת השכינה בקדוה"ק, ולכן ס"ל שהשראת השכינה היתה באופן של התלבשות, "וכבוד ה' מלא את המשכן", כי תוכו מלא הכבוד כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן, כי הקשר דסתים ד' ישראל שלמעלה מגילוי הוא עם בחי' סתים דקוב"ה שבו אין הענין דהתלבשות ירידה וצמצום, כי אינו מוגדר גם בשלי- לת מקום גשמי, ואדרבה — זהו ביטויי הכלי-גבול שלו, שאמיתית הכל"ג ביכלתו להתלבש גם במקום גשמי.

ז. ע"פ הנ"ל יש לבאר דיוק לשון ה' רמב"ן (בר"פ תרומה) הנ"ל בפירוש הכתובים דפרשתנו, "סוד המשכן הוא שיהי' ה' כבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר", שכוונתו ב"שוכן עליו בנסתר" אינה רק להאופן ששוכן במשכן (שלא הי' בו באופן נגלה כמו שהי' בהר סיני⁴¹), אלא לדרגת השכינה, שהוא בחי' נסתר דשכינה, שלמעלה מדרגת שכינה שב- גלוי⁴², שהי' במ"ת. וי"ל שזהו שממשיך ומפרש ד"הזכיר במשכן שני פעמים ו' כבוד ה' מלא את המשכן", שבחי' זו ד' שכינה שבבחי' נסתר היא עצמה נמשכה בהמשכן שלמטה, דכבוד ה' שלמעלה הוא כבוד ה' שחל את המשכן — בפני- מיות בבחי' התלבשות⁴³.

וזהו החילוק שבין הגילוי שהי' בשעת מ"ת, לגילוי כבוד ה' במשכן ומקדש: גם

המקום, וכמו במשלים הנ"ל (ס"ב), שע"י שהשכל מתלבש במוח הגשמי נעשה בו צמצום והגשמה, ובכתיבת שכל על ידי אצבעות היד אין השכל משתנה על ידי האצבעות. ולכן ענין ההתלבשות יתכן רק בדבר שבדרך.

והנה הטעם דס"ל להרמב"ם שהשראת השכינה במקדש היתה בדרך מעבר הוא, כנ"ל, כי הקב"ה הוא למעלה מגדר מקום, ולכן אין שייך לומר שנתצמצם ונשתנה להיות בגדר מקום גשמי. אך טעם זה אתי שפיר רק בבחי' נגליא דקוב"ה, דלהיות ש' מוגדר כביכול בגדר "גילוי", לפיכך שייך לומר שנתגלה רק במקום נעלה ו' רוחני ולא שייך שיומשך ויתצמצם במקום גשמי, אבל בבחי' סתים דקוב"ה שאינו מוגדר בגדרים, הרי אין הפרש לגבי' בין מקום רוחני (השמים ושמי השמים) ומקום גשמי, והוא למעלה ממקום רוחני כשם שהוא למעלה מן מקום גשמי. ומצד זה גופא שאין בו הגבלות הרי ביכלתו ית' להתלבש גם במקום גשמי גם בלי ירידה וצמצום [וכמ"ש³⁹, "המגביהי לשבת המש- פילי לראות בשמים ובארץ", שמצד זה גופא שהוא, "המגביהי לשבת", למעלה מגדר של ירידה והשפלה, לכן, "המשפילי לראות... (גם) בארץ", ויכול להיות נמשך גם בבחי' המקום⁴⁰].

ולכן הרמב"ם שמדבר בספרו אודות הענינים הגלויים שבניה"מ, הקרבנות והעבודה בו הקשורה בגליא דישראל, ס"ל שהשראת השכינה היתה בדרך מעבר, ולא באופן של התלבשות, כי הגליא ד' ישראל קשורה עם גליא דקוב"ה, ובבחי' זו יש תפיסת מקום (בדרך שלילה) למקום גשמי, ולכן אין שייך לומר בו שמתלבש במקום מסוים.

(39) תהלים קיג, ה'ד.

(40) אהיה"ת (קעט, א ואילך) וביאורו ויצא שם (ע' קח ואילך). סה"מ תר"ל שם ס"ע סה.

(41) ראה בחיי בהקדמתו לפ' תרומה (בסופה).

(42) כמ"ש באהיה"ת תרומה ע' איתל. וראה שם

(ס"ע איתכח ואילך) בביאור דברי הרמב"ן הנ"ל

בארוכה.

(43) ראה גם אלישיב תרומה כה, ח. מקומות

שבועה⁴⁰.

בהר סיני נאמר⁴⁴ „פנים בפנים דיבר ה' עמכם“, שנמשך לכ״א מישראל בפנים שלו – בפנימיות, מבחי' „פנים“ – פנימיות דל־מעלה, ובחי' הוי' שלמעלה מהשתלשלות נעשה „אלקיך“ כחך וחיותך של כאו״א מישראל⁴⁵. אבל במ״ת פרחח נשמתן⁴⁶, שלא הי' בהתלבשות בפנימיות עד כ״כ⁴⁷;

44) ואתחנן ה, ד.

45) ראה לקו״ת ר״פ ראה.

46) שבת פח, ב.

47) וראה אוה״ת תרומה שם (ע' איתכט ואילך)

בפירוש „פרחח נשמתם“. וראה תניא פל״ד. פל״ו.

ואילו בנוגע ל„ושכנתי בתוכם“ שבמשכן ומקדש, הי' זה באופן של התלבשות ב־פנימיות, ושכנתי בתוך כאו״א מישראל, ולכן זה גופא פעל ועורר בכ״א שיבואו לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך, בבי־טול פנימי, למעלה מכלי שכלו ומדותיו.

וזהו שמדייק הרמב״ן, שהטעם לזה הוא לפי ש„הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו כנסתר“, דדרגת השכינה היתה באור פן נעלה, בחי' נסתר יותר, ולכן בא ונמשך בהתלבשות פנימית יותר.

(משיחות ש״פ ראה וש״פ תבא תשכ״ג)

ויק"פ – החודש

על עמי ישראל. ואבחר בירושלים ל־
היות שמי שם ואבחר בדוד להיות על
עמי ישראל" – הרי מפורש, שכוונת
הכתוב היא (גם) להדגיש בחירת דוד
כמלך ישראל, אלא שכאן (בספר מלכים)
מדגיש עוד פרט, ששתי בחירות אלו
שייכות זל"ז.¹

ובזהר (פרשתנו) איתא: „האי קרא
לאו רישי' סיפי' ולא סיפי' רישי' ד-
כתיב לא בחרתי בעיר ואבחר בדוד מאי
האי עם האי, ואבחר בירושלים מבעי
לי, אלא כד קודשא בריך הוא אית רעו-
תא קמי' למבני קרתא, אסתכל בקדמיתא
בההוא רישא דנהיג עמא דקרתא, ולבתר
בני קרתא ואייתי לעמא ב', ההי' לא
בחרתי בעיר עד דאסתכלנא בדוד ל-
מהוי רעיא על ישראל".

הרי לפי הוזהר, הבחירה בירושלים
תלוי' בהבחירה בדוד כמלך ישראל, ד-
קודם שנבחר דוד כ„רעיא על ישראל“
(מלך ישראל) – אין הבחירה בירושלים
בשלימות.

ויש לעיין בהסברת הענין, שבחירת
הקב"ה בירושלים תלוי' בבחירתו בדוד.

והנה בזהר שם ממשיך „בגין דמתא
וכל בני מתא כלהו קיימין ברעיא דנהיג
לעמא, אי רעיא איהו טבא, טב לי' טב
למתא טב לעמא ואי רעיא איהו בישא
כו' ווי למתא כו'“, היינו שהבחירה בדוד
פועלת שיהי' „טב למתא“ בירושלים.

א. לאחר השלמת בנין בית מקדש
ראשון ע"י שלמה, מסופר בכתובים, שאז
אמר שלמה: „ברוך ה' גוי' אשר דבר
בפיו גוי' לאמר, מן היום אשר הוצאתי
את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי
בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית
להיות שמי שם, ואבחר בדוד להיות על
עמי ישראל“. ובביאור הענין שפתח הכ-
תוב בבחירה בירושלים („לא בחרתי בעיר
גוי'“) וסיים בבחירה בדוד, כתב הרד"ק:
„ואבחר בדוד, למה שהקדים לא בחרתי
בעיר ה' לומר ואבחר בירושלים, אלא
פירוש כי לא הודעתי בחירתי בירושלים
עד שבחרתי בדוד להיות על עמי יש-
ראל והראתי לו המקום הנבחר בירו-
שלים כשנעתרתי לו בגרן ארונה באש
מן השמים“.

אבל לכאורה אין ביאורו מספיק, כי
מפשטות לשון הכתוב „ואבחר בדוד
להיות על עמי ישראל“ משמע, שאין
הבחירה בדוד רק אמצעי, שעל ידי דוד
נתגלה ונודע „המקום הנבחר בירושלים“,
אלא שהבחירה בדוד כמלך ישראל,
קשורה עם הבחירה בירושלים.

וכן מוכח לכאורה ממ"ש בדברי ה-
ימי' (שגם שם הובאו דברי שלמה, אבל
שם הלשון): „מן היום גוי' לא בחרתי ב-
עיר גוי' ולא בחרתי באיש להיות נגיד

(1) מלכים א, ח, טו"ז (מהפסטר פ' פקודי).

(2) ש"ב בסופו. דה"א כא, כו.

(3) ב, ג, ה'.

(4) להעיר גם ממלכים א (יא, יג. שם, לב, לו).

מ"ב (יט, לד, כ, ו). תהלים (עח, סח.ע. קלב, יא
ואילך). ועוד.

(5) (ויקהל) קצח, א.

(*) להעיר מהיום יום' (ד' טבת) שנשיאי חב"ד
אמרו (בשמו"ח) ההפסטר דפרשת השבוע גם בשבת
ר"ח וכיו"ב.